

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πρώτο τμήμα)
της 4ης Οκτωβρίου 2007*

Στην υπόθεση C-429/05,

με αντικείμενο αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 234 ΕΚ, που υπέβαλε το tribunal d'instance de Saintes (Γαλλία), με απόφαση της 16ης Νοεμβρίου 2005, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 2 Δεκεμβρίου 2005, στο πλαίσιο της δίκης

Max Rampion,

Marie-Jeanne Godard, σύζυγος Rampion,

κατά

Franfinance SA,

K par K SAS,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πρώτο τμήμα),

συγκείμενο από τους P. Jann (εισηγητή) πρόεδρο τμήματος, A. Tizzano, A. Borg Barthet, M. Pešič και E. Levits, δικαστές,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γαλλική.

γενικός εισαγγελέας: P. Mengozzi
γραμματέας: M.-A. Gaudissart, προϊστάμενος τμήματος,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζήτησεως της 8ης Φεβρουαρίου 2007,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- η Franfinance SA, εκπροσωπούμενη από τον B. Soltner, avocat,
- η Γαλλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον G. de Bergues και την R. Loosli-Surrans,
- η Γερμανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους M. Lumma και A. Dittrich,
- η Ισπανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον F. Díez Moreno,
- η Ιταλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον I. M. Braguglia, επικουρούμενο από τον W. Ferrante, avvocato dello Stato,
- η Αυστριακή Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τη C. Pesendorfer,

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τους A. Aresu και J.-P. Kerpenne,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 29ης Μαρτίου 2007,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία της οδηγίας 87/102/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 22ας Δεκεμβρίου 1986, για την προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών που διέπουν την καταναλωτική πίστη (ΕΕ 1987, L 42, σ. 48), όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 98/7/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Φεβρουαρίου 1998 (ΕΕ L 101, σ. 17, στο εξής: οδηγία 87/102), και ιδίως την ερμηνεία των άρθρων της 11 και 14.

- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ των M. Rampion και M.-J. Godard, συζύγου Rampion, (στο εξής: ζεύγος Rampion) και των εταιριών Franfinance SA (στο εξής: Franfinance) και K par K SAS (στο εξής: K par K), σχετικής με σύμβαση πωλήσεως παραθύρων και με το άνοιγμα πιστώσεως για τη χρηματοδότηση της συμβάσεως αυτής.

Το νομικό πλαίσιο

Το κοινοτικό δίκαιο

- 3 Η οδηγία 87/102 αφορά την προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών που διέπουν την καταναλωτική πίστη.

- 4 Το άρθρο 11 της οδηγίας αυτής έχει ως εξής:

«1. Τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν ότι η ύπαρξη σύμβασης πίστωσης δεν επηρεάζει κατά κανένα τρόπο τα δικαιώματα του καταναλωτή έναντι του προμηθευτή των αγαθών ή υπηρεσιών που αγοράζονται μέσω παρόμοιας σύμβασης στις περιπτώσεις όπου τα αγαθά ή οι υπηρεσίες δεν παρασχεθούν ή, κατά οποιοδήποτε τρόπο, δεν ανταποκρίνονται στους όρους της σύμβασης παροχής τους.

2. Στις περιπτώσεις που,

- α) ο καταναλωτής συνάπτει σύμβαση πίστωσης για την αγορά αγαθών ή την παροχή υπηρεσιών με πρόσωπο διαφορετικό από αυτό που παρέχει τα αγαθά ή τις υπηρεσίες

και

β) ο πιστωτικός φορέας και ο προμηθευτής των αγαθών ή των υπηρεσιών συνδέονται με προϋπάρχουσα σύμβαση βάσει της οποίας η παροχή πίστωσης στους καταναλωτές γίνεται αποκλειστικά από αυτόν τον πιστωτικό φορέα με σκοπό την απόκτηση αγαθών ή την παροχή υπηρεσιών από τον εν λόγω προμηθευτή

και

γ) ο καταναλωτής που αναφέρεται στο στοιχείο α' λαμβάνει την πίστωσή του βάσει της προϋπάρχουσας σύμβασης

και

δ) τα αγαθά ή οι υπηρεσίες που καλύπτονται από τη σύμβαση πίστωσης [...] παρασχεθούν μόνον εν μέρει ή δεν ανταποκρίνονται κατά οποιοδήποτε τρόπο στους όρους της σύμβασης παροχής τους

και

ε) ο καταναλωτής έχει στραφεί κατά του προμηθευτή αλλά χωρίς να ικανοποιηθούν οι βασικές απαιτήσεις του,

ο καταναλωτής δικαιούται να στραφεί κατά του πιστωτικού φορέα.

Εναπόκειται στα κράτη μέλη να καθορίσουν την έκταση και τους όρους άσκησης αυτού του δικαιώματος.

3. Οι διατάξεις της προηγούμενης παραγράφου δεν εφαρμόζονται όταν η σχετική πράξη αφορά ποσό μικρότερο από το ισοδύναμο 200 [ευρώ].»

5 Το άρθρο 14 της οδηγίας 87/102 προβλέπει τα εξής:

«1. Τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν ότι οι συμβάσεις πίστωσης δεν θα παρεκκλίνουν, εις βάρος του καταναλωτή, από τις διατάξεις της εθνικής νομοθεσίας που θέτουν σε εφαρμογή την παρούσα οδηγία ή ανταποκρίνονται σ' αυτήν.

2. Τα κράτη μέλη φροντίζουν ώστε οι διατάξεις που θεσπίζουν κατ' εφαρμογή της παρούσας οδηγίας να μην καταστρατηγούνται μέσω του τρόπου διατύπωσης των συμβάσεων, ιδίως με την κατάτμηση του ποσού της πίστωσης σε περισσότερες συμβάσεις.»

Το εθνικό δίκαιο

6 Το άρθρο L. 311-20 του code de la consommation (κώδικα προστασίας των καταναλωτών) ορίζει, για την εφαρμογή του άρθρου 11 της οδηγίας 87/102, ότι «[ο]σάκις η προσφορά πιστώσεως μνημονεύει το αγαθό ή την παροχή υπηρεσιών που χρηματοδοτείται, οι υποχρεώσεις του πιστωτικού φορέα αναπτύσσουν αποτελέσματα μόνον από της παραδόσεως του χρηματοδοτουμένου πράγματος ή της παροχής των υπηρεσιών [...]».

- 7 Συναφώς, το άρθρο L. 311-21 του ίδιου κώδικα διευκρινίζει ότι, «[ε]άν εγερθούν αμφισβητήσεις περί την εκτέλεση της κύριας συμβάσεως, το δικαστήριο δύναται να αναστείλει την εκτέλεση της πιστωτικής συμβάσεως μέχρις ότου επιλυθεί η διαφορά. Η σύμβαση πιστώσεως λύεται ή ακυρώνεται αυτοδικαίως εάν λυθεί δικαστικώς ή ακυρωθεί η σύμβαση ενόψει της οποίας συνήφθη [...]».

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

- 8 Στις 5 Σεπτεμβρίου 2003, στο πλαίσιο πωλήσεως κατ' οίκον, το ζεύγος Rampion παράγγειλε παράθυρα από την K par K έναντι συνολικού τιμήματος 6 150 ευρώ. Σύμφωνα με τη συναφθείσα σύμβαση πωλήσεως, τα παράθυρα έπρεπε να παραδοθούν εντός προθεσμίας έξι έως οκτώ εβδομάδων από της μετρήσεως των διαστάσεων εκ μέρους του ειδικού τεχνικού.
- 9 Κατά το αιτούν δικαστήριο, η εν λόγω σύμβαση πωλήσεως προβλέπει την πλήρη χρηματοδότηση της αγοράς μέσω πιστώσεως που παραχώρησε η Franfinance.
- 10 Αυθημερόν, το ζεύγος Rampion συμφώνησε με τη Franfinance άνοιγμα πιστώσεως με ανώτατο όριο ίσο προς το τίμημα της πωλήσεως. Η προσφορά πιστώσεως περιέχει μνεία της επωνυμίας του πωλητή με την ένδειξη «λογαριασμός βάσεως K par K», αλλά δεν διευκρινίζει το χρηματοδούμενο αγαθό.
- 11 Κατά την παράδοση των παραγγελθέντων παραθύρων, στις 27 Νοεμβρίου 2003, το ζεύγος Rampion αντιλήφθηκε ότι τα περβάζια και οι κάσες είχαν προσβληθεί από παράσιτα. Οι εργασίες διακόπηκαν και, με επιστολή της 5ης Ιανουαρίου 2004, οι ενδιαφερόμενοι κατάγγειλαν τη σύμβαση πωλήσεως.

- 12 Δεδομένου ότι δεν δόθηκε συνέχεια στο αίτημά τους περί λύσεως της συμβάσεως, το ζεύγος Rampion άσκησε, με δικόγραφο της 29ης Οκτωβρίου και της 2ας Νοεμβρίου 2004, αγωγή κατά της K par K και της Franfinance, ζητώντας την ακύρωση της συμβάσεως πωλήσεως και τη συνεπακόλουθη λύση της πιστωτικής συμβάσεως, για τον λόγο ότι στη σύμβαση πωλήσεως ουδεμία μνεία γινόταν, σε αντίθεση προς τη σχετική επιταγή του κώδικα προστασίας των καταναλωτών, της ημερομηνίας παραδόσεως των οικείων αγαθών.
- 13 Επικουρικώς, το ζεύγος Rampion ζήτησε τη λύση της συμβάσεως πωλήσεως, λόγω του ότι η K par K δεν τήρησε την υποχρέωσή της ενημερώσεως, καθόσον πρότεινε την παράδοση και τοποθέτηση κουφωμάτων, μολονότι τα υποστηρίγματα τους ήταν ελαττωματικά.
- 14 Οι εναγόμενες της κύριας δίκης ισχυρίστηκαν, μεταξύ άλλων, ότι δεν υπάρχει καμία αλληλεξάρτηση μεταξύ των δύο συμβάσεων, δεδομένου ότι, σε αντίθεση προς την επιταγή του άρθρου L. 311-20 του κώδικα προστασίας των καταναλωτών, η προσφορά πιστώσεως δεν περιέχει μνεία του χρηματοδοτούμενου αγαθού. Επιπλέον, επρόκειτο για άνοιγμα πιστώσεως και όχι για πίστωση προοριζόμενη για τη χρηματοδότηση της πωλήσεως.
- 15 Το αιτούν δικαστήριο, κατά την προφορική συζήτηση, έλαβε αυτεπαγγέλτως υπόψη διάφορα στοιχεία αντλούμενα από διατάξεις του κώδικα προστασίας των καταναλωτών, σχετικά με την καταναλωτική πίστη και την κατ' οίκον πώληση.
- 16 Στο πλαίσιο αυτής της διαφοράς, το tribunal d'instance de Saintes αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Έχουν τα άρθρα 11 και 14 της οδηγίας 87/102/ΕΟΚ [...] την έννοια ότι επιτρέπουν στον δικαστή να εφαρμόζει τους κανόνες περί αλληλεξάρτησης

μεταξύ, αφενός, της συμβάσεως παροχής πιστώσεως και, αφετέρου, της συμβάσεως αγοράς αγαθών ή υπηρεσιών που χρηματοδοτείται με την εν λόγω πίστωση, εάν η πιστωτική σύμβαση δεν περιλαμβάνει μνεία του χρηματοδοτούμενου [αγαθού] ή έχει συναφθεί υπό τη μορφή ανοίγματος πιστώσεως χωρίς μνεία του χρηματοδοτούμενου [αγαθού];

- 2) Επιδιώκει η οδηγία 87/102/ΕΟΚ [...] σκοπούς ευρύτερους από την απλή προστασία των καταναλωτών, αφορώντες την οργάνωση της αγοράς και παρέχοντες στον δικαστή τη δυνατότητα να εφαρμόζει αυτεπαγγέλτως τις εξ αυτής απορρέουσες διατάξεις;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου ερωτήματος

Επί του παραδεκτού

- 17 Πρώτον, η Franfinance ισχυρίζεται ότι δεν απόκειται στο Δικαστήριο να αποφανθεί επί του πρώτου ερωτήματος, δεδομένου ότι τούτο στην πραγματικότητα αφορά μόνον την εφαρμογή διατάξεων του εθνικού δικαίου, σχετικών με τις προϋποθέσεις που απαιτούνται για να διαπιστωθεί αν υφίσταται πίστωση που προορίζεται για συγκεκριμένο σκοπό. Συγκεκριμένα, η οδηγία 87/102 προβλέπει ελάχιστη μόνον εναρμόνιση και το άρθρο της 11 διευκρινίζει ότι τα κράτη μέλη καθορίζουν, μεταξύ άλλων, τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες ο καταναλωτής δικαιούται να στραφεί κατά του πιστωτικού φορέα.

- 18 Συναφώς, πρέπει να γίνει δεκτό ότι η οδηγία 87/102, όπως προκύπτει από το άρθρο της 15 και από την εικοστή πέμπτη αιτιολογική της σκέψη, που ορίζουν ότι η εν λόγω οδηγία δεν εμποδίζει τα κράτη μέλη να θεσπίζουν ή να διατηρούν σε ισχύ αυστηρότερες διατάξεις για την προστασία των καταναλωτών, προβλέπει ελάχιστη μόνον εναρμόνιση των εθνικών διατάξεων που αφορούν την καταναλωτική πίστη.
- 19 Ωστόσο, με το πρώτο ερώτημα ζητείται ρητώς η ερμηνεία του άρθρου 11 της εν λόγω οδηγίας, το οποίο μεταφέρθηκε στο γαλλικό δίκαιο ιδίως με τα άρθρα L. 311-20 και L. 311-21 του κώδικα προστασίας των καταναλωτών, τα οποία, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, παρέχουν στον δανειολήπτη τη δυνατότητα να επιτύχει την αναστολή, τη λύση ή την ακύρωση της πιστωτικής συμβάσεως.
- 20 Το ζήτημα όμως αν, και ενδεχομένως σε ποιο βαθμό, το απορρέον από το άρθρο 11, παράγραφος 2, της οδηγίας 87/102 δικαίωμα του καταναλωτή να στραφεί κατά του πιστωτικού φορέα μπορεί να εξαρτάται, βάσει διατάξεων του εθνικού δικαίου, από προϋποθέσεις διαφορετικές από τις απαριθμούμενες στη διάταξη αυτή, πρέπει να εξεταστεί σε σχέση με την ουσία του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος. Συγκεκριμένα, αν οι διατάξεις του εθνικού δικαίου επιβάλλουν οποιαδήποτε επιπλέον προϋπόθεση, υπάρχει ο κίνδυνος να μην επιτευχθεί με αυτές η επιδιωκόμενη από την οδηγία εναρμόνιση, οπότε η επιβολή της προϋποθέσεως αυτής δεν μπορεί εκ προοιμίου να θεωρηθεί ότι αποτελεί ζήτημα εμπύκτων αποκλειστικά στο εθνικό δίκαιο.
- 21 Δεύτερον, η Franfinance θεωρεί ότι το Δικαστήριο είναι, κατά μείζονα λόγο, αναρμόδιο να αποφανθεί επί του ερωτήματος αυτού, καθότι η αληθινή πρόθεση του αιτούντος δικαστηρίου δεν είναι να εξακριβώσει αν, στην υπόθεση της κύριας δίκης, οι δανειολήπτες έχουν τη δυνατότητα να στραφούν αποτελεσματικά κατά του πιστωτικού φορέα, κατά την έννοια του άρθρου 11 της οδηγίας 87/102, αλλά αν υπάρχει αλληλεξάρτηση μεταξύ των επίδικων συμβάσεων, και τούτο για τελείως διαφορετικό σκοπό. Το αιτούν δικαστήριο επιθυμεί, στην πραγματικότητα, να εφαρμόσει κανόνες του γαλλικού δικαίου, οι οποίοι διαφέρουν ως προς τη φύση και το αντικείμενό τους, στο μέτρο που δεν αφορούν το εν λόγω δικαίωμα ασκήσεως αγωγής, αλλά προβλέπουν την αυτόματη απώλεια του δικαιώματος του πιστωτικού φορέα στην καταβολή τόκων, οσάκις στην προσφορά πιστώσεως δεν γίνεται μνεία για την αλληλεξάρτηση αυτή.

- 22 Η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων εκφράζει επιφυλάξεις, όσον αφορά το παραδεκτό των προδικαστικών ερωτημάτων ή την αρμοδιότητα του Δικαστηρίου να απαντήσει σ' αυτά, αντλούμενες από το γεγονός ότι το αιτούν δικαστήριο δεν αναφέρει ακριβώς τον λόγο για τον οποίο η απάντηση στα προδικαστικά ερωτήματα είναι αναγκαία για την επίλυση της διαφοράς της κύριας δίκης.
- 23 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι τα σχετικά με την ερμηνεία του κοινοτικού δικαίου ερωτήματα που υποβάλλει το εθνικό δικαστήριο, εντός του πραγματικού και κανονιστικού πλαισίου που ορίζει με δική του ευθύνη, και την ακρίβεια του οποίου δεν οφείλει να ελέγξει το Δικαστήριο, απολαύουν τεκμηρίου λυσιτέλειας (βλ. αποφάσεις της 15ης Μαΐου 2003, C-300/01, Salzmann, Συλλογή 2003, σ. I-4899, σκέψεις 29 και 31, και της 5ης Δεκεμβρίου 2006, C-94/04 και C-202/04, Cipolla κ.λπ., Συλλογή 2006, σ. I-11421, σκέψη 25).
- 24 Σε προδικαστικό ερώτημα εθνικού δικαστηρίου μπορεί να μη δοθεί απάντηση μόνον όταν προδήλως προκύπτει ότι η ερμηνεία του κοινοτικού δικαίου την οποία ζητεί το εθνικό δικαστήριο δεν έχει καμία σχέση με το υποστατό ή το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης, όταν το πρόβλημα είναι υποθετικής φύσεως ή ακόμα όταν το Δικαστήριο δεν διαθέτει τα πραγματικά ή νομικά στοιχεία που είναι αναγκαία προκειμένου να δώσει χρήσιμη απάντηση στα ερωτήματα που του υποβλήθηκαν (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 13ης Μαρτίου 2001, C-379/98, PreussenElektra, Συλλογή 2001, σ. I-2099, σκέψη 39, της 15ης Ιουνίου 2006, C-466/04, Acereda Herrera, Συλλογή 2006, σ. I-5341, σκέψη 48, και Cipolla κ.λπ., προπαρατεθείσα, σκέψη 25).
- 25 Συναφώς, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι δεν προκύπτει προδήλως ούτε ότι η ερμηνεία των κοινοτικών κανόνων την οποία ζητεί το αιτούν δικαστήριο έχει καμία σχέση με το υποστατό ή το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης ούτε ότι τα ερωτήματα που αφορούν την ερμηνεία των κανόνων αυτών είναι υποθετικής φύσεως. Ναι μεν το πρώτο ερώτημα αναφέρεται, πολύ γενικώς, στην εφαρμογή «κανόνων περί αλληλεξάρτησης μεταξύ της συμβάσεως παροχής πιστώσεως και της συμβάσεως αγοράς αγαθών ή υπηρεσιών», πλην όμως από την απόφαση περί

παραπομπής δεν προκύπτει ότι το ερώτημα αυτό αφορά, στην πραγματικότητα, μόνον την εφαρμογή διατάξεων του εθνικού δικαίου, εκτός από εκείνες με τις οποίες μεταφέρθηκε στην εσωτερική έννομη τάξη το άρθρο 11 της οδηγίας 87/102 ή που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας αυτής.

- 26 Υπό τις συνθήκες αυτές, δεν ανατράπηκε το τεκμήριο λυσιτέλειας του πρώτου ερωτήματος.
- 27 Εντούτοις, εφόσον εναπόκειται στο Δικαστήριο, στο πλαίσιο της διαδικασίας συνεργασίας που προβλέπει το άρθρο 234 ΕΚ, να δώσει στο εθνικό δικαστήριο μια χρήσιμη απάντηση που να του παρέχει τη δυνατότητα επιλύσεως της διαφοράς της οποίας έχει επιληφθεί, σ' αυτό απόκειται ενδεχομένως και να αναδιατυπώσει τα ερωτήματα που του έχουν υποβληθεί (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 28ης Νοεμβρίου 2000, C-88/99, Roquette Frères, Συλλογή 2000, σ. I-10465, σκέψη 18, της 20ής Μαΐου 2003, C-469/00, Ravil, Συλλογή 2003, σ. I-5053, σκέψη 27, και της 4ης Μαΐου 2006, C-286/05, Haug, Συλλογή 2006, σ. I-4121, σκέψη 17).
- 28 Συνεπώς, πρέπει να θεωρηθεί ότι με το πρώτο ερώτημα ζητείται να διαπιστωθεί αν τα άρθρα 11 και 14 της οδηγίας 87/102 πρέπει να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι δεν επιτρέπουν να εξαρτάται το απορρέον από το άρθρο 11, παράγραφος 2, της οδηγίας 87/102 δικαίωμα του καταναλωτή να στραφεί κατά του πιστωτικού φορέα από την προϋπόθεση μνείας επί της προσφοράς πιστώσεως, του αγαθού ή της υπηρεσίας που χρηματοδοτείται.
- 29 Κατόπιν των προεκτεθέντων, το πρώτο ερώτημα πρέπει να θεωρηθεί παραδεκτό.

Επί της ουσίας

- 30 Όλες οι κυβερνήσεις που υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, καθώς και η Επιτροπή, θεωρούν ότι το απορρέον από το άρθρο 11, παράγραφος 2, της οδηγίας 87/102 δικαίωμα του καταναλωτή να ασκήσει αγωγή δεν μπορεί να εξαρτάται από το αν το χρηματοδοτούμενο αγαθό μνημονεύεται ρητώς στην πιστωτική σύμβαση. Συναφώς, στηρίζονται τόσο στο γράμμα της εν λόγω διατάξεως όσο και στον επιδιωκόμενο από την οδηγία αυτή σκοπό, ήτοι την προστασία των καταναλωτών.
- 31 Αντιθέτως, η Franfinance ισχυρίζεται ότι η σύμβαση που συνήψε με το ζεύγος Ramprion συνιστά γνήσιο άνοιγμα πιστώσεως πλειόνων χρήσεων. Σε αντίθεση με την πίστωση που προορίζεται για συγκεκριμένο σκοπό και χρησιμοποιείται για τη χρηματοδότηση μιας και μοναδικής πράξης, αυτό το άνοιγμα πιστώσεως δεν υπόκειται στον κανόνα της αλληλεξάρτησης που θέτει το άρθρο 11 της οδηγίας 87/102, καθότι ο πιστωτικός φορέας δεν μπορεί να αναλάβει το σύνολο των οικονομικών κινδύνων που συνδέονται με κάθε αγορά. Ενδεχόμενες καταχρήσεις ή απάτες πρέπει να εκτιμώνται κατά περίπτωση.

Επί του πεδίου εφαρμογής της οδηγίας 87/102 και, ιδίως, του άρθρου της 11, παράγραφος 2

- 32 Πρέπει, κατ' αρχάς, να υπομνησθεί ότι η οδηγία 87/102 έχει, δυνάμει του άρθρου της 1, παράγραφος 1, εφαρμογή στις συμβάσεις πιστώσεως, οι οποίες, στην παράγραφο 2, στοιχείο γ', πρώτο εδάφιο, του ίδιου άρθρου, ορίζονται ως οι συμβάσεις δυνάμει των οποίων «ένας πιστωτικός φορέας χορηγεί ή υπόσχεται να χορηγήσει σε καταναλωτή πίστωση με τη μορφή προθεσμίας πληρωμής, δανείου ή οποιασδήποτε άλλης παρόμοιας χρηματοδοτικής διευκόλυνσης». Ο ευρύς αυτός ορισμός της έννοιας «σύμβαση πιστώσεως» επιβεβαιώνεται, όπως ισχυρίστηκε η

Επιτροπή κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, με τη δέκατη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 87/102, κατά την οποία «με τη θέσπιση ορισμένων προϋποθέσεων που θα εφαρμόζονται σε όλες τις μορφές πιστώσεων μπορεί να επιτευχθεί η βελτίωση του βαθμού προστασίας των καταναλωτών».

- 33 Ωστόσο, όπως προκύπτει από τα άρθρα 1, παράγραφος 2, στοιχείο γ', δεύτερο εδάφιο, και 2 της οδηγίας 87/102, καθώς και από την ενδέκατη και δέκατη τέταρτη αιτιολογική της σκέψη, ορισμένες συμβάσεις πιστώσεως ή τύποι συναλλαγών αποκλείονται ή ενδέχεται να αποκλείονται, λόγω του ειδικού τους χαρακτήρα, μερικώς ή ολικώς, από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας αυτής. Μεταξύ των περιπτώσεων που απαριθμούνται στις διατάξεις αυτές δεν περιλαμβάνεται το άνοιγμα πιστώσεως.
- 34 Ούτε το άνοιγμα πιστώσεως που έχει ως μοναδικό σκοπό να θέσει στη διάθεση του καταναλωτή πίστωση πλειόνων χρήσεων αποκλείεται, τουλάχιστον εν μέρει, από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 87/102 δυνάμει του άρθρου της 2, παράγραφος 1, στοιχείο ε'.
- 35 Συγκεκριμένα, πρέπει να υπομνησθεί ότι, σύμφωνα με τη διάταξη αυτή, η οδηγία 87/102 δεν έχει εφαρμογή «στις συμβάσεις πίστωσης με τη μορφή προκαταβολών σε τρέχοντα λογαριασμό που χορηγούνται από πιστωτικό ή χρηματοοικονομικό ίδρυμα, εκτός των λογαριασμών πιστωτικής κάρτας». Εντούτοις, κατά το εν λόγω άρθρο 2, παράγραφος 1, στοιχείο ε', οι διατάξεις του άρθρου 6 της οδηγίας 87/102 έχουν εφαρμογή σ' αυτό το είδος πιστώσεων.
- 36 Η έννοια του «τρέχοντος λογαριασμού» κατά το εν λόγω άρθρο 2, παράγραφος 1, στοιχείο ε', η οποία, ως εξαίρεση, χρήζει αυστηρής ερμηνείας, προϋποθέτει, όπως προκύπτει από τη φράση «συμβάσεις πίστωσης με τη μορφή προκαταβολών σε τρέχοντα λογαριασμό», ότι σκοπός του λογαριασμού αυτού δεν είναι απλώς να τεθεί μια πίστωση στη διάθεση του πελάτη. Ένας τέτοιος λογαριασμός συνιστά, αντιθέτως, έναν κατά το μάλλον ή ήττον γενικό λογαριασμό βάσεως που παρέχει στον πελάτη τη δυνατότητα να προβαίνει σε χρηματοοικονομικές πράξεις και

χαρακτηρίζεται από το γεγονός ότι τα κατατιθέμενα στον λογαριασμό αυτό ποσά, είτε από τον ίδιο τον πελάτη είτε από τρίτο, δεν έχουν κατ' ανάγκη ως σκοπό την εξόφληση πιστώσεως που έχει κατατεθεί στον λογαριασμό αυτό. Με άλλα λόγια, ένα αρνητικό για τον πελάτη υπόλοιπο, που επετράπη ως προκαταβολή, είναι μία μόνον από τις πιθανές καταστάσεις του λογαριασμού αυτού, ο οποίος ενδέχεται να έχει και θετικό για τον πελάτη υπόλοιπο.

- 37 Περαιτέρω, ούτε η οικονομία ούτε ο στόχος της οδηγίας 87/102, που αποβλέπει, μεταξύ άλλων, στην προστασία των καταναλωτών, συνηγορούν υπέρ του αποκλεισμού από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας αυτής των συμβάσεων πιστώσεως που παρέχονται υπό τη μορφή ανοίγματος πιστώσεως, με μοναδικό σκοπό να τεθεί στη διάθεση του καταναλωτή πίστωση πλειόνων χρήσεων.
- 38 Όσον αφορά, πιο συγκεκριμένα, το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 11, παράγραφος 2, της οδηγίας 87/102, από το γράμμα της διατάξεως αυτής προκύπτει, σε αντίθεση προς τους ισχυρισμούς της Franfinance, ότι αυτή δεν έχει εφαρμογή στην πιστωτική σύμβαση που αποβλέπει στη χρηματοδότηση μίας και μοναδικής σύμβασεως πωλήσεως ή παροχής υπηρεσιών.
- 39 Όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας με το σημείο 58 των προτάσεών του, κανένα στοιχείο από τη διατύπωση της διατάξεως αυτής δεν φαίνεται να συνηγορεί υπέρ της απόψεως ότι η εν λόγω διάταξη δεν έχει εφαρμογή στο άνοιγμα πιστώσεως. Η χρήση, ιδίως, της λέξεως «σύμβαση» στον ενικό, στο τέλος του άρθρου 11, παράγραφος 2, στοιχείο δ', της οδηγίας 87/102, η οποία, μεταξύ των προϋποθέσεων που απαιτούνται για τη θεμελίωση αγωγικού δικαιώματος, προβλέπει την περίπτωση κατά την οποία «τα αγαθά ή οι υπηρεσίες που καλύπτονται από τη σύμβαση πίστωσης [παρέχονται] μόνον εν μέρει ή δεν ανταποκρίνονται κατά οποιοδήποτε τρόπο στους όρους της σύμβασης παροχής τους», δεν δικαιολογεί την εκ μέρους της Franfinance στενή ερμηνεία της διατάξεως αυτής.

- 40 Επιπλέον, το άρθρο 11, παράγραφος 3, της οδηγίας αυτής προβλέπει ρητώς εξαίρεση από την εφαρμογή της παραγράφου 2 του άρθρου αυτού. Ωστόσο, δεν αποκλείονται γενικώς τα ανοίγματα πιστώσεως.
- 41 Όσον αφορά την επιχειρηματολογία της Franfinance ότι το άρθρο 11 της οδηγίας 87/102 δεν μπορεί να εφαρμοστεί στο άνοιγμα πιστώσεως, καθότι ο πιστωτικός φορέας δεν μπορεί να αναλάβει το σύνολο των οικονομικών κινδύνων που συνδέονται με κάθε αγορά, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι αυτού του είδους οι κίνδυνοι μειώνονται σημαντικά λόγω του ότι το άρθρο 11, παράγραφος 2, της οδηγίας 87/102 παρέχει στον καταναλωτή δικαίωμα να στραφεί κατά του πιστωτικού φορέα, μόνον εφόσον, σύμφωνα με την προϋπόθεση της εν λόγω παραγράφου 2, στοιχείο β', υπάρχει, «μεταξύ του πιστωτικού φορέα και του προμηθευτή των αγαθών ή των υπηρεσιών, σύμβαση βάσει της οποίας η παροχή πίστωσης στους καταναλωτές γίνεται αποκλειστικά από αυτόν τον πιστωτικό φορέα με σκοπό την απόκτηση αγαθών ή την παροχή υπηρεσιών από τον εν λόγω προμηθευτή» και, σύμφωνα με την προϋπόθεση της ίδιας παραγράφου 2, στοιχείο γ', ο καταναλωτής έχει λάβει «την πίστωσή του βάσει της προϋπάρχουσας σύμβασης».
- 42 Ο επιδιωκόμενος από το άρθρο 11, παράγραφος 2, της οδηγίας 87/102 σκοπός δεν μπορεί να επιτευχθεί παρά μόνον αν η διάταξη αυτή εφαρμόζεται και στις πιστώσεις πλειόνων χρήσεων. Συγκεκριμένα, η εν λόγω διάταξη πρέπει να ερμηνευθεί σε συνδυασμό με την εικοστή πρώτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 87/102, κατά την οποία, μεταξύ άλλων, «όσον αφορά αγαθά και υπηρεσίες των οποίων ο καταναλωτής συνομολόγησε την απόκτηση επί πιστώσει, ο καταναλωτής πρέπει, τουλάχιστον στις [ανωτέρω] περιπτώσεις, να έχει αξίωση έναντι του πιστωτικού φορέα πέραν των κανονικών συμβατικών του αξιώσεων έναντι του ίδιου και του προμηθευτή αγαθών ή υπηρεσιών».
- 43 Περαιτέρω, το γεγονός ότι μία αγορά, μεταξύ πλειόνων χρηματοδοτούμενων από το ίδιο άνοιγμα πιστώσεως, ενδέχεται, δυνάμει του άρθρου 11, παράγραφος 2, της οδηγίας 87/102, να παράσχει στον καταναλωτή τη δυνατότητα να ασκήσει αγωγή

κατά του πιστωτικού οργανισμού δεν σημαίνει κατ' ανάγκη ότι η αγωγή αυτή επηρεάζει το άνοιγμα πιστώσεως στο σύνολό του. Συγκεκριμένα, όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας με τα σημεία 65 επ. των προτάσεών του, η εν λόγω διάταξη της οδηγίας 87/102 παρέχει τη δυνατότητα διαφοροποίησης της προστασίας που παρέχεται στον καταναλωτή, ώστε να λαμβάνονται υπόψη οι ιδιαιτερότητες ενός ανοίγματος πιστώσεως σε σχέση με πίστωση που χορηγείται ενόψει μίας και μοναδικής αγοράς.

- 44 Επομένως, πρέπει να θεωρηθεί ότι το άρθρο 11, παράγραφος 2, της οδηγίας 87/102 έχει εφαρμογή τόσο σε πίστωση αποβλέπουσα στη χρηματοδότηση μίας και μοναδικής πράξεως όσο και στο άνοιγμα πιστώσεως, οπότε χορηγείται στον καταναλωτή πίστωση πλειόνων χρήσεων.

Επί του απορρέοντος από το άρθρο 11, παράγραφος 2, της οδηγίας 87/102 αγωγικού δικαιώματος

- 45 Ως προς το ζήτημα αν το άρθρο 11, παράγραφος 2, της οδηγίας 87/102 έρχεται σε αντίθεση με το να εξαρτάται το προβλεπόμενο σ' αυτή αγωγικό δικαίωμα από την προϋπόθεση μνείας, επί της προσφοράς πιστώσεως, του χρηματοδοτούμενου αγαθού ή υπηρεσίας, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι μια τέτοια προϋπόθεση δεν περιλαμβάνεται στις πέντε σωρευτικές προϋποθέσεις που προβλέπει το πρώτο εδάφιο της εν λόγω διατάξεως.

- 46 Το δεύτερο εδάφιο της διατάξεως αυτής ορίζει, βέβαια, ότι «[ε]ναπόκειται στα κράτη μέλη να καθορίσουν την έκταση και τους όρους άσκησης αυτού του δικαιώματος». Ωστόσο, όπως παρατήρησε η Γερμανική Κυβέρνηση και επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας με το σημείο 71 των προτάσεών του, η διάταξη αυτή δεν μπορεί να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι παρέχει στα κράτη μέλη τη δυνατότητα να

εξαρτούν το αγωγικό δικαίωμα του καταναλωτή από προϋποθέσεις πέραν όσων απαριθμούνται περιοριστικά στο άρθρο 11, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας 87/102.

- 47 Συγκεκριμένα, αφενός, το δεύτερο εδάφιο του άρθρου 11, παράγραφος 2, της οδηγίας 87/102, όπως προκύπτει από το γράμμα της διατάξεως αυτής, προϋποθέτει την ύπαρξη του αγωγικού δικαιώματος που προβλέπει το πρώτο εδάφιο της διατάξεως αυτής. Αφετέρου, το να εξαρτάται το απορρέον από το άρθρο 11, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, της εν λόγω οδηγίας δικαίωμα του καταναλωτή να στραφεί κατά του πιστωτικού οργανισμού από τυπική προϋπόθεση, όπως η επίδικη στην κύρια δίκη, είναι αντίθετο προς τον επιδιωκόμενο από την εν λόγω οδηγία σκοπό, που συνίσταται, μεταξύ άλλων, στο να εξασφαλιστεί σε όλα τα κράτη μέλη η τήρηση ενός ελάχιστου κανόνα προστασίας των καταναλωτών όσον αφορά την καταναλωτική πίστη.
- 48 Η ερμηνεία αυτή επιρρωννύεται από το άρθρο 14, παράγραφος 1, της οδηγίας 87/102, κατά το οποίο «[τ]α κράτη μέλη εξασφαλίζουν ότι οι συμβάσεις πίστωσης δεν θα παρεκκλίνουν, εις βάρος του καταναλωτή, από τις διατάξεις της εθνικής νομοθεσίας που θέτουν σε εφαρμογή την παρούσα οδηγία ή ανταποκρίνονται σ' αυτήν», και από την παράγραφο 2 του ίδιου άρθρου, κατά την οποία «[τ]α κράτη μέλη φροντίζουν ώστε οι διατάξεις που θεσπίζουν κατ' εφαρμογή της παρούσας οδηγίας να μην καταστρατηγούνται μέσω του τρόπου διατύπωσης των συμβάσεων, ιδίως με την κατάτμηση του ποσού της πίστωσης σε περισσότερες συμβάσεις [...]».
- 49 Συγκεκριμένα, το εν λόγω άρθρο 14 τονίζει, γενικώς, τη σημασία που προσέδωσε ο κοινοτικός νομοθέτης στις περί προστασίας διατάξεις της οδηγίας 87/102 και στην αυστηρή εφαρμογή τους. Επιπλέον, όπως ισχυρίστηκαν η Γαλλική, η Γερμανική, η Ισπανική και η Ιταλική Κυβέρνηση, καθώς και η Επιτροπή, η παράγραφος 2 του εν λόγω άρθρου απαγορεύει ιδίως το να παρέχει μια εθνική ρύθμιση στον πιστωτικό φορέα τη δυνατότητα, με το να παραλείψει απλώς να μνημονεύσει τα χρηματοδοτούμενα αγαθά ή υπηρεσίες, να αποφύγει την εις βάρος του άσκηση αγωγής από τον καταναλωτή, δυνάμει του άρθρου 11, παράγραφος 2, της οδηγίας 87/102.

- 50 Κατόπιν του συνόλου των προεκτεθέντων, στο πρώτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι τα άρθρα 11 και 14 της οδηγίας 87/102 πρέπει να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι δεν επιτρέπουν το να εξαρτάται το απορρέον από το άρθρο 11, παράγραφος 2, της οδηγίας αυτής δικαίωμα του καταναλωτή να στραφεί κατά του πιστωτικού φορέα από την προϋπόθεση μνείας του χρηματοδοτούμενου αγαθού ή υπηρεσίας στην προσφορά πιστώσεως.

Επί του δευτέρου ερωτήματος

Επί του παραδεκτού

- 51 Η Franfinance ισχυρίζεται ότι το δεύτερο ερώτημα, που δεν είναι χρήσιμο για την επίλυση της διαφοράς, είναι απαράδεκτο. Συγκεκριμένα, το αιτούν δικαστήριο δεν χρειάζεται να λάβει υπόψη αυτεπαγγέλτως το ζήτημα της αλληλεξάρτησης μεταξύ της κύριας συμβάσεως και της πιστωτικής συμβάσεως, καθότι αυτό τέθηκε ευθέως από το ζεύγος Rampion, το οποίο ζήτησε από το αιτούν δικαστήριο να ακυρώσει τη σύμβαση πωλήσεως και, «κατ' επέκταση», να λύσει την παρεπόμενη χρηματοδοτική σύμβαση.
- 52 Η Γαλλική Κυβέρνηση υποστήριξε, κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, ότι το ζεύγος Rampion ζήτησε από το αιτούν δικαστήριο να ακυρώσει τη σύμβαση πωλήσεως και να λύσει, κατ' επέκταση, την πιστωτική σύμβαση, προβάλλοντας διαφόρους λόγους, χωρίς ωστόσο να επικαλεστεί την αλληλεξάρτηση μεταξύ των δύο επίδικων συμβάσεων. Ναι μεν το αιτούν δικαστήριο εξέτασε το ζήτημα αυτό, πλην όμως δεν το έπραξε αυτεπαγγέλτως, καθότι, με τους αμυντικούς τους ισχυρισμούς, τόσο η K par K όσο και η Franfinance ισχυρίστηκαν ότι, ελλείψει

μνείας του πωλούμενου αγαθού επί της προσφοράς πιστώσεως, η πιστωτική σύμβαση δεν αποτελεί σύμβαση για τη χορήγηση πιστώσεως αποβλέπουσας σε συγκεκριμένο σκοπό.

- 53 Η Επιτροπή επισήμανε, κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, ότι δεν είναι βέβαιοι ότι, στην υπόθεση της κύριας δίκης, το αιτούν δικαστήριο οδηγήθηκε στην αυτεπάγγελτη εξέταση του ζητήματος αυτής της αλληλεξάρτησης. Συγκεκριμένα, το ζεύγος Rampion, ζητώντας, κατόπιν της ακυρώσεως της συμβάσεως πωλήσεως, τη λύση της πιστωτικής συμβάσεως, στηρίχθηκε στην υφιστάμενη αλληλεξάρτηση μεταξύ των δύο αυτών συμβάσεων. Επιπλέον, λαμβανομένων υπόψη των αμυντικών ισχυρισμών της K par K και της Franfinance, στο πλαίσιο της διαφοράς της κύριας δίκης δεν συνάγεται με βεβαιότητα ότι η αντλούμενη από την εν λόγω αλληλεξάρτηση επιχειρηματολογία δεν είχε ήδη υποβληθεί στο αιτούν δικαστήριο.
- 54 Πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά την παρατεθείσα στη σκέψη 24 της παρούσας αποφάσεως νομολογία, σε προδικαστικό ερώτημα εθνικού δικαστηρίου μπορεί να μη δοθεί απάντηση, μόνον όταν προδήλως προκύπτει ότι η ερμηνεία του κοινοτικού δικαίου την οποία ζητεί το εθνικό δικαστήριο δεν έχει καμία σχέση με το υποστατό ή το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης, όταν το πρόβλημα είναι υποθετικής φύσεως ή ακόμα όταν το Δικαστήριο δεν διαθέτει τα πραγματικά ή νομικά στοιχεία που είναι αναγκαία προκειμένου να δώσει χρήσιμη απάντηση στα ερωτήματα που του υποβλήθηκαν.
- 55 Με το σκεπτικό όμως της αποφάσεώς του που αφορά το δεύτερο ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ρητώς ότι το ζεύγος Rampion δεν επικαλέστηκε τις διατάξεις των άρθρων L. 311-20 και L. 311-21 του κώδικα προστασίας των καταναλωτών. Υπό τις συνθήκες αυτές, δεν προκύπτει προδήλως ότι το ερώτημα αυτό, το οποίο αφορά τη δυνατότητα του δικαστή να εφαρμόσει αυτεπαγγέλτως αυτές τις διατάξεις του εθνικού δικαίου, δεν έχει καμία σχέση με το υποστατό ή το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης ούτε ότι είναι υποθετικής φύσεως.

56 Επομένως, το δεύτερο ερώτημα πρέπει να θεωρηθεί παραδεκτό.

Επί της ουσίας

57 Με το δεύτερο ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν η οδηγία 87/102 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι παρέχει στον εθνικό δικαστή τη δυνατότητα να εφαρμόσει αυτεπαγγέλτως τις διατάξεις μεταφοράς στην εσωτερική έννομη τάξη του άρθρου 11, παράγραφος 2, της οδηγίας αυτής, ιδίως λόγω του ότι η εν λόγω οδηγία έχει σκοπό ευρύτερο από την απλή προστασία των καταναλωτών, ο οποίος εκτείνεται στην οργάνωση της αγοράς.

58 Το σχετικό με τον στόχο της οδηγίας 87/102 ζήτημα τίθεται στο ειδικό πλαίσιο της νομολογίας του Cour de cassation (Γαλλία) που διακρίνει, όπως προκύπτει από την απόφαση περί παραπομπής και ιδίως από τις παρατηρήσεις της Γαλλικής Κυβερνήσεως, μεταξύ των κατευθυντήριων κανόνων δημοσίας τάξεως, που θεσπίζονται προς το δημόσιο συμφέρον και μπορούν να ληφθούν αυτεπαγγέλτως υπόψη από τον δικαστή, και των προστατευτικών κανόνων δημοσίας τάξεως, που θεσπίζονται προς το συμφέρον μιας κατηγορίας προσώπων και μπορούν να προβληθούν μόνον από τα πρόσωπα που ανήκουν στην κατηγορία αυτή. Η νομοθεσία περί καταναλωτικής πίστωσης ανήκει στους τελευταίους αυτούς κανόνες.

59 Το Δικαστήριο έχει επανειλημμένως διαπιστώσει ότι η οδηγία 87/102, όπως προκύπτει από τις αιτιολογικές της σκέψεις, εκδόθηκε με τον διττό στόχο της διασφάλισης, αφενός, της δημιουργίας μιας κοινής αγοράς στον τομέα της καταναλωτικής πίστωσης (τρίτη έως πέμπτη αιτιολογική σκέψη) και, αφετέρου, της προστασίας των καταναλωτών που συνάπτουν τέτοιες συμβάσεις πιστώσεως (έκτη, έβδομη και ένατη αιτιολογική σκέψη) (απόφαση της 23ης Μαρτίου 2000, C-208/98, Berliner Kindl Brauerei, Συλλογή 2000, σ. I-1741, σκέψη 20, και της 4ης Μαρτίου 2004, C-264/02, Cofinoga, Συλλογή 2004, σ. I-2157, σκέψη 25).

- 60 Κατά τα λοιπά, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί αν ισχύει και όσον αφορά την οδηγία 87/102 η νομολογία του Δικαστηρίου περί της δυνατότητας του δικαστή να λαμβάνει αυτεπαγγέλτως υπόψη τις διατάξεις της οδηγίας 93/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 5ης Απριλίου 1993, σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές (ΕΕ L 95, σ. 29), όπως προκύπτει μεταξύ άλλων από τις αποφάσεις της 27ης Ιουνίου 2000, C-240/98 έως C-244/98, *Océano Grupo Editorial και Salvat Editores* (Συλλογή 2000, σ. I-4941), και της 21ης Νοεμβρίου 2002, C-473/00, *Cofidis* (Συλλογή 2002, σ. I-10875).
- 61 Με τη σκέψη 26 της προπαρατεθείσας απόφασεως *Océano Grupo Editorial και Salvat Editores*, το Δικαστήριο έκρινε ότι ο σκοπός τον οποίο επιδιώκει το άρθρο 6 της οδηγίας 93/13, το οποίο επιβάλλει στα κράτη μέλη να προβλέπουν ότι οι καταχρηστικές ρήτρες δεν δεσμεύουν τους καταναλωτές, δεν θα μπορούσε να επιτευχθεί αν οι καταναλωτές ήταν υποχρεωμένοι να επικαλούνται οι ίδιοι τον καταχρηστικό χαρακτήρα τέτοιων διατάξεων. Σε διαφορές που αφορούν συχνά περιορισμένα ποσά, η αμοιβή δικηγόρου ενδέχεται να υπερβαίνει το διακυβευόμενο συμφέρον, πράγμα το οποίο μπορεί να αποθαρρύνει τον καταναλωτή να αμυνθεί κατά της εφαρμογής μιας καταχρηστικής ρήτρας. Είναι μεν αληθές ότι, σε αρκετά κράτη μέλη, οι δικονομικοί κανόνες επιτρέπουν σε τέτοιες διαφορές στους ιδιώτες να αναλαμβάνουν οι ίδιοι την υπεράσπισή τους, πλην όμως υφίσταται μη αμελητέος κίνδυνος να μην προβάλλει ο καταναλωτής, λόγω μεταξύ άλλων άγνοιας, τον καταχρηστικό χαρακτήρα της ρήτρας που επικαλείται κατ' αυτού ο αντίδικός του. Συνεπώς, η αποτελεσματική προστασία του καταναλωτή μπορεί να επιτευχθεί μόνον εάν αναγνωρισθεί στο εθνικό δικαστήριο η δυνατότητα να εκτιμά αυτεπαγγέλτως τις ρήτρες αυτές.
- 62 Αναφερόμενο σ' αυτή τη σκέψη της προπαρατεθείσας απόφασεως *Océano Grupo Editorial και Salvat Editores*, το Δικαστήριο επιβεβαίωσε, με τη σκέψη 33 της προπαρατεθείσας απόφασεως *Cofidis*, ότι η δυνατότητα που αναγνωρίστηκε κατ' αυτόν τον τρόπο στο δικαστήριο να εξετάζει αυτεπαγγέλτως τον καταχρηστικό χαρακτήρα μιας ρήτρας κρίθηκε απαραίτητη για τη διασφάλιση της αποτελεσματικής προστασίας των καταναλωτών, λαμβανομένου ιδίως υπόψη του μη αμελητέου κινδύνου να αγνοούν αυτοί τα δικαιώματά τους ή να συναντούν δυσχέρειες κατά την άσκησή τους (βλ., επίσης, απόφαση της 26ης Οκτωβρίου 2006, C-168/05, *Mostaza Claro*, Συλλογή 2006, σ. I-10421, σκέψη 28).

- 63 Όπως ισχυρίστηκαν η Ιταλική και η Ισπανική Κυβέρνηση, καθώς και η Επιτροπή, και όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας με τα σημεία 102 επ. των προτάσεών του, οι εκτιμήσεις αυτές ισχύουν επίσης όσον αφορά την προστασία των καταναλωτών που παρέχει το άρθρο 11, παράγραφος 2, της οδηγίας 87/102.
- 64 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι το εν λόγω άρθρο 11, παράγραφος 2, επιδιώκοντας τον διττό στόχο που αναφέρθηκε στη σκέψη 59 της παρούσας αποφάσεως, αποβλέπει στο να παράσχει στον καταναλωτή, υπό πολύ συγκεκριμένες συνθήκες, αξίωση έναντι του πιστωτικού φορέα πέραν των κανονικών συμβατικών του αξιώσεων έναντι του ίδιου και του προμηθευτή αγαθών ή υπηρεσιών (βλ. σκέψη 42 της παρούσας αποφάσεως).
- 65 Ο στόχος αυτός δεν θα μπορούσε να επιτευχθεί αποτελεσματικά αν οι καταναλωτές ήταν υποχρεωμένοι να επικαλούνται οι ίδιοι το δικαίωμά τους να ασκήσουν αγωγή κατά του πιστωτικού φορέα, δυνάμει των διατάξεων του εθνικού δικαίου με τις οποίες μεταφέρθηκε στην εσωτερική έννομη τάξη το άρθρο 11, παράγραφος 2, της οδηγίας 87/102, ιδίως λόγω του μη αμελητέου κινδύνου να αγνοεί τα δικαιώματά του ο καταναλωτής ή να συναντά δυσχέρειες κατά την άσκησή τους. Όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 107 των προτάσεών του, το γεγονός ότι η υπόθεση της κύριας δίκης κινήθηκε από το ζεύγος Rampion και ότι αυτοί εκπροσωπούνται από δικηγόρο στη δίκη αυτή δεν οδηγεί σε διαφορετικό συμπέρασμα, δεδομένου ότι το ζήτημα πρέπει να λυθεί ανεξαρτήτως των συγκεκριμένων περιστάσεων της υπό κρίση υποθέσεως.
- 66 Η Franfinance ισχυρίζεται, ωστόσο, ότι το δεύτερο ερώτημα αποβλέπει, στην πραγματικότητα, στο να επιτρέψει την αυτεπάγγελτη επιβολή της κυρώσεως που προβλέπει το γαλλικό δίκαιο σε περίπτωση απουσίας ορισμένων ενδείξεων οι οποίες, σύμφωνα με το δίκαιο αυτό, πρέπει να αναγράφονται στην προσφορά για τη χορήγηση πιστώσεως αποβλέπουσας σε συγκεκριμένο σκοπό, ήτοι την απώλεια του δικαιώματος του πιστωτικού φορέα στην καταβολή τόκων. Πρόκειται όμως για πραγματική «ιδιωτική ποινή» που δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να επιβληθεί αυτεπαγγέλτως διότι τούτο θα συνιστούσε παραβίαση της αρχής του μη αφείναι αίτημα αδικαστον και προσβολή του δικαιώματος για δίκαιη δίκη που καθιερώνει το άρθρο 6 της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, που υπογράφηκε στη Ρώμη στις 4 Νοεμβρίου 1950.

- 67 Υπό την ίδια έννοια, η Γαλλική Κυβέρνηση επισήμανε, κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, παραπέμποντας στην απόφαση της 14ης Δεκεμβρίου 1995, C-430/93 και C-431/93, van Schijndel και van Veen (Συλλογή 1995, σ. I-4705), ότι, αν ένας καταναλωτής δεν ζητήσει από τον δικαστή την έκπτωση του πιστωτικού φορέα από το δικαίωμά του στους τόκους, ο εν λόγω δικαστής δεν μπορεί να εξετάσει αυτεπαγγέλτως αν υπάρχει, επί της προσφοράς πιστώσεως, μνεία του χρηματοδοτούμενου αγαθού ή υπηρεσίας, διότι άλλως θα αποφαινόταν πέραν του αιτήματος του οικείου καταναλωτή.
- 68 Συναφώς, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι το δεύτερο ερώτημα αφορά, όπως προκύπτει από τις σκέψεις 55 και 57 της παρούσας αποφάσεως μόνον το άρθρο 11, παράγραφος 2, της οδηγίας 87/102, καθώς και τις διατάξεις για τη μεταφορά του στην εσωτερική έννομη τάξη, εν προκειμένω, κατά το αιτούν δικαστήριο, τα άρθρα L. 311-20 και L. 311-21 του κώδικα προστασίας των καταναλωτών. Με την απόφασή του, το αιτούν δικαστήριο ουδόλως αναφέρεται σε ενδεχόμενη κύρωση συνιστάμενη στην εκ μέρους του πιστωτικού φορέα απώλεια του δικαιώματός του στην καταβολή τόκων. Ουδέποτε αναφέρθηκε ενώπιον του Δικαστηρίου ότι οι εν λόγω διατάξεις του κώδικα προστασίας των καταναλωτών προβλέπουν την κύρωση αυτή. Επίσης, τα επιχειρήματα που αναπτύχθηκαν στις προηγούμενες σκέψεις δεν ασκούν επιρροή στην παρούσα ανάλυση, η οποία δεν αφορά το αν ο εθνικός δικαστής έχει τη δυνατότητα να επιβάλει αυτεπαγγέλτως κύρωση όπως αυτή στην οποία αναφέρεται η Franfinance.
- 69 Επομένως, στο δεύτερο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι η οδηγία 87/102 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι παρέχει στον εθνικό δικαστή τη δυνατότητα να εφαρμόσει αυτεπαγγέλτως τις διατάξεις περί μεταφοράς του άρθρου 11, παράγραφος 2, της οδηγίας αυτής στο εσωτερικό δίκαιο.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 70 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (πρώτο τμήμα) αποφαινεται:

- 1) Τα άρθρα 11 και 14 της οδηγίας 87/102/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 22ας Δεκεμβρίου 1986, για την προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών που διέπουν την καταναλωτική πίστη, όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 98/7/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Φεβρουαρίου 1998, πρέπει να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι δεν επιτρέπουν να εξαρτάται το απορρέον από το άρθρο 11, παράγραφος 2, της τροποποιημένης αυτής οδηγίας δικαίωμα του καταναλωτή να στραφεί κατά του πιστωτικού φορέα από την προϋπόθεση μείας του χρηματοδοτούμενου αγαθού ή υπηρεσίας στην προσφορά πιστώσεως.

- 2) Η οδηγία 87/102, όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 87/7, πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι παρέχει στον εθνικό δικαστή τη δυνατότητα να εφαρμόσει αυτεπαγγέλτως τις διατάξεις περί μεταφοράς του άρθρου 11, παράγραφος 2, της οδηγίας στο εσωτερικό δίκαιο.

(υπογραφές)